

На данашњи дан 337. умро је римски цар Константин I Велики, први римски цар који је дозволио слободно исповедање Хришћанства. Константин је рођен на тлу садашње Србије - 280. у Наисусу (Ниш). Царем су га 306. прогласили римски легиони у Британији, после чега је у низу сукоба савладао супарнике и сам завладао западним делом Римског царства. Од 312. владао је заједно с царем Источног Римског царства Валеријем Ликинијем, а после победе над њим 324. сам целим Царством до смрти. С Ликинијем је 313. издао Милански едикт о слободи вероисповести хришћана. На Првом васељенском сабору у Никеји 325. помогао је Цркви да сузбије аријанизам. Оснивач је Константинопоља (Цариград), нове престонице царства.

Данас је петак, 22. мај 2026.

1455- Битком код Сент Албанса - у којој је војска династије Ланкастер потукла снаге куће Јорк - у Енглеској је почео четрдесетогодишњи династички "Рат двеју ружа".

1813- Рођен је немачки композитор Вилхелм Рихард Вагнер, творац немачке музичке драме, уз Ђузепеа Вердија најзначајнији романтичарски оперски композитор 19. века. Писао је и текст и музику за музичке драме, претежно из немачке митологије. Компоновао је у складу са сопственим симболичким и филозофским назорима и учењима немачких филозофа Артура Шопенхауера и Фридриха Ничеа, створивши "јединствено уметничко дело" (Gesamtkunstwerk), у којем су сједињени текст, музика, игра, слика и инсценација. Уместо широко распеваних арија, употребљавао је драматични ариозо, а оркестар је постао основни чинилац у тумачењу догађаја. Дела: музичке драме "Парсифал", "Танхојзер", "Холанђанин луталица", "Риенци", "Тристан и Изолда", "Лоенгрин", "Нирнбершки мајстори певачи", "Нибелуншки прстен", који се састоји од четири драме - "Рајнско злато", "Валкира", "Зигфрид", "Сумрак богова", музичко-филозофске студије "Уметничко дело будућности", "Уметност и револуција", "Опера и драма".

1833- У Чилеу је усвојен устав којим је дата већа власт председнику, а римокатолицизам је проглашен државном религијом.

1859- Рођен је енглески писац Артур Конан Дојл, лекар по професији, који се прославио као аутор криминалистичких романа и приповедака у којима су главни јунаци измишљени детектив Шерлок Холмс и његов пријатељ др Вотсон. Зачетник је тог специфичног књижевног жанра. Битно мању пажњу привукао је најбољим делима, солидним историјским романима. Племићку титулу добио је 1902. за заслуге у одбрани британских интереса, посебно у другом Бурском рату. После погибије сина у Првом светском рату, одао се мистицизму. Дела: романи "Гримизна студија", "Пустоловине Шерлока Холмса", "Успомене Шерлока Холмса", "Баскервилски пас", "Бели одред", "Изгубљени свет", "Велики бурски рат", историјска студија "Историја британског похода у Француској и Фландрији", дело о спиритуализму "Историја спиритуализма", мемоарска проза "Успомене и пустоловине".

1873- Умро је италијански писац Алесандро Манцони. Први је у италијанској књижевности сељацима доделио улогу литерарних јунака. Настојао је да књижевни језик буде средство комуникације не само за одабране већ да буде општеразумљив. Залагао се за уједињење Италије, подржавајући национални покрет "Ризорђименто" (препород) четрдесетих година 19. века. Дела: роман "Вереници", посмртна ода Наполеону И "Свете химне", драме "Гроф Кармањола", "Аделки".

1885- Рођен је вођа италијанских социјалиста Ђанђакомо Матеоти, којег су у јуну 1924. отели и убили фашисти, после говора претходно тог дана у парламенту, у којем је документовано разобличио њихове насилне методе. Родом из богате породице, завршио је права и веома млад постао је ватрени социјалиста. Након иступања из Социјалистичке партије Италије у октобру 1922. постао је генерални секретар новостворене Социјалистичке унитаристичке партије. Изузетно храбро борио се против фашизма и његово убиство изазвало је велики револт италијанског јавног мњења, а његово име постало је симбол антифашистичке борбе и у Другом светском рату носило га је више јединица покрета отпора.

1885- Умро је француски писац Виктор Иго, члан Француске академије, највећи песник Француске 19. века и родоначелник француског реализма. Био је веома ангажован у политичком животу, испрва као монархиста, потом као републиканац. Под Лујем Филипом постао је пер Француске и академик, а 1848. посланик у Уставотворној скупштини. После државног удара Наполеона III 1851. протеран је и живео је у изгнанству у Белгији и Енглеској, а кад је 1870. пало Друго царство тријумфално је дочекан у Паризу, где је до смрти 1885. неуморно стварао. Написао је 1876. ватрени чланак "За Србију". Писао је песме, драме, романе, есеје, памфлете. Дела: романи "Јадници", "Богородичина црква у Паризу", "Работници на мору", драме "Ернани", "Лукреција Борџија", "Риј Блаз", политичко-сатирична збирка песама против Наполеона III "Казне", памфлет "Наполеон Мали".

1907- Рођен је енглески позоришни и филмски глумац, режисер и продуцент Лоренс Оливије, један од највећих тумача ликова из дела Вилијама Шекспира, први глумац којем је за живота додељена племићка титула. Добитник је највећег броја награда "Еми" за ТВ стваралаштво, награђиван је на фестивалу у Кану, добио је Оскара за филм "Хамлет". Остали филмови: "Хенри V", "Ричард III", "Принц и играчица", "Три сестре", "Оркански висови", "Ребека", "Леди Хамилтон", "Кери", "Отело", "Спартак", "Картум", "Понос и предрасуда", "Бани Лејк је нестала", "Маратонац".

1915- У најтежој железничкој несрећи у британској историји, у судару два воза у Шкотској, погинуло је 227 људи.

1918- Немачки авиони напали су Париз у Првом светском рату.

1939- Двојица диктатора - вођа немачких нациста Адолф Хитлер и вођа италијанских фашиста Бенито Мусолини - потписали су десетогодишњи "челични пакт" Немачке и Италије о политичком и војном савезу.

1943- У Москви је објављено распуштање Комунистичке интернационале, познате као Коминтерна, основане у Москви 1919. Извршни комитет је образложио да се Коминтерна распушта, пошто је такав "организациони облик удруживања радничке класе превазиђен", па је "чак постао сметња и кочница даљег учвршћења националних радничких покрета". Важнији је био неизречени разлог - Стаљин се одрекао Коминтерне да би избегао приговоре западних савезника да она омета лојалну сарадњу у склопу антихитлеровске коалиције у Другом светском рату.

1967- Више од 320 људи погинуло је у пожару у робној кући "Иновасион" у белгијској престоници Бриселу.

1970- Умро је позоришни и филмски режисер, сценограф и глумац Бојан Ступица. Његова режија одликовала се изразитом креативношћу. Радио је у више наших позоришта, најдуже у Београду (Југословенско драмско позориште, Атеље 212, Народно позориште) и знатно је допринео развоју позоришне уметности код нас. Режија: позоришни комади - "Дундо Мароје", "Леда", "У агонији", "Аретеј", "Кавкаски круг кредом", "Рибарске свађе", "Крваве свадбе", "Опера за три гроша", "Идиот", "Посета старе даме", "Света Ивана", "Глорија", "Мадам Сан-Жен", "Дантонова смрт", "Јаје", "Богојављенска ноћ", "Браћа Карамазови", филмови - "Јара господара", "У мрежи".

1972- Председник Сједињених Америчких Држава Ричард Никсон допутовао је у Москву као први шеф америчке државе који је посетио Совјетски Савез.

1972- Цејлон је постао република у оквиру Британског комонвелта под називом Шри Ланка.

1973- САД и Велика Британија ставиле су вето у Савету безбедности УН на резолуцију о проширењу трговинских санкција против Родезије које би укључивале и Јужну Африку и португалске колоније у Африци.

1985- У експлозији аутомобила-бомбе у једном предграђу Бејрута погинуло је најмање 60 људи.

1989- Индија је успешно испробала прву ракету земља-земља средњег домета, поставши једна од малобројних држава које располажу балистичким ракетама.

1992- У болници у Бањалуци умрла је прва беба због несташнице кисеоника, за време оружаних сукоба за коридор код Брчког, током грађанског рата у БиХ. САД и друге западне земље тада нису дозволиле допремање хуманитарне помоћи ваздушним путем западном делу Републике Српске. До 19. јуна 1992. у Бањалуци је умрло 12 беба.

1993- У Камбоџи су одржани први вишепартијски избори после више од две деценије.

1994- Побуњеници у грађанском рату у Руанди заузели су међународни аеродром у Кигалију и кључну касарну владиних снага, отклонивши највећу препреку у настојању да заузму главни град те афричке земље.

1999- Авиони НАТО бомбардовањем су онеспособили термоелектрану "Колубара" у Великим Црљенима, ранивши том приликом 12 радника електране.

1999- Најмање седам припадника тзв. ОВК погинуло је на северу Албаније, у близини границе Србије (СРЈ), од бомби избачених из НАТО авиона. У средишту НАТО у Бриселу инцидент је описан као "случајна грешка", јер су пилоти мислили да гађају "српске положаје".

2003- Савет безбедности Уједињених нација усвојио је амерички нацрт резолуције којом су после 12 година укинута строге санкције против Ирака. Резолуцијом 1.483 дата су широка овлашћења САД и Великој Британији у управљању Ираком и ирачком нафтном индустријом.

2004- Економиста и реформатор Манмохан Синг постао је 13. председник владе Индије, први Сик на том положају.

2004- Престолонаследник Шпаније принц од Астурије Фелипе Бурбонски и бивша најпопуларнија шпанска телевизијска новинарка Летисија Ортис венчали су се у Мадриду, а церемонију првог краљевског венчања на тлу Шпаније после 98 година, обезбеђивале су изузетно јаке снаге полиције и војске, укључујући снаге НАТО.

2007- Умро је српски академик Зоран Константиновић, теоретичар књижевности. Други светски рат, као официр Краљевине Југославије провео је у заробљеништву. Радећи као наставник у Вишој војној академији после рата, Константиновић је упоредо студирао стране језике и књижевност и дипломирао је 1953, а докторирао три године доцније, да би затим прешао на Филозофски факултет. Прихватио је 1970. позив да у Инсбруку оснује прву катедру за компаративну књижевност у Аустрији којом је руководио до 1990. Био је члан Комисије за литературу Аустријске академије наука, потпредседник међународне Асоцијације за упоредну књижевност, Европске академије наука и уметности у Салцбургу. Као гостујући професор предавао је на низу универзитета Европе, САД, Аустралије, Јапана. За српску науку посебан значај имају његови радови посвећени везама српске и немачке књижевности и културе.

2010- У несрећи путничког авиона компаније "Ер Индија експрес" који се запалио приликом слетања на аеродром у Мангалору, на југу Индије, погинуло је 158 особа.

2010- Пољски астроном Никола Коперник, чију је хелиоцентричну теорију Римокатоличка црква осудила као јеретичку, поново је свечано сахрањен у катедрали у Фромборку, у којој је својевремено служио као свештеник. После смрти 1543. његови остаци почивали су у необележеној гробници, а пронађени су 2005. Реч је о симболичном чину измирења Цркве с Коперником.

2016- Умро је Велимир Бата Живојиновић, глумац с највише одиграних улога на простору негдашње Југославије. Већ као петнаестогодшњак радио је као сценски радник и статиста у позоришту "Бранко Крсмановић". Похађао је средње глумачке школе у Нишу и Новом Саду, а потом Позоришну академију у Београду. На филму је дебитовао је 1955. у "Песми са Кумбаре" Радоша Новаковића. Укупно, играо је у више од 340 филмова и ТВ

серија, а највише је упамћен по улогама у партизанским филмовима шездесетих и седамдесетих.

Добитник је награде за животно дело "Славица", у два наврата "Златне арене" Југословенског филмског фестивала у Пули и низа других признања.

Изузетну популарност уживао је и у Кини, због улоге у филму "Валтер брани Сарајево".

2016- У Русији, у области Јарослав, започео је с радом концепт "Јунармија". Министарство одбране Русије тиме је оживело модел које је раније постојао, у оквиру којег се ученици подучавају неговању војних и патриотских традиција и упознају с основама војне вештине.

2017 - У самоубилачком бомбашком нападу током концерта америчке певачице Аријане Гранде у Манчестер арени у Манчестеру, Британија, погинуле су 23 а повређено 512 особа. Напад је извео исламски екстремиста Салман Рамадан Абеди, либијског порекла али рођен у Британији.

2017 - Патријарх српски Иринеј, у присуству више великодостојника Српске цркве, положио је први камен мозаика композиције Вазнесења Господњег у централној куполи храма Светог Саве на Врачару у Београду. Овим свечаним гестом обележен је почетак унутрашњег украшавања централне куполе храма Светог Саве.

2020 - Приликом пада авиона пакистанске националне авио-компаније ПИА, са 99 путника и чланова посаде, на стамбену четврт у Карачију, погинуло је 97 особа, од чега једна на земљи, а 9 особа је тешко повређено. Летелица типа Ербас А320, кретала се од Лахора ка Карачију.

(РТВ)